אורות שחורים מאת מתילד מונייה, רקדנית: קאישה אסיאן, צילום: מרק קודרה

Black Lights by Mathilde Monnier, dancer: kaisha Essiane, photo: Marc Coudrais

פסטיבל המחול מונפלייה

ענת זכריה

המהדורה ה־43 של פסטיבל המחול במונפלייה מבקשת לבנות גשר בין יצירות העבר ליצירות העכשוויות כדי להרהר בהווה הכוריאוגרפי שלנו. ז'אן פול מונטנרי, מנהלו הוותיק של הפסטיבל שדואג באופן מובהק לקיים אג'נדה חברית־פוליטית, בחר השנה להפגיש יצירות מראשיתו של המחול הצרפתי עם מחול עכשווי צעיר, במאמציו להחדיר הליכי חשיבה ורעיונות למחול, שנודע כאמנות החומקת מטקסט. גישה זו בהחלט מייחדת אותו. מרבית מנהלי פסטיבלים לא מסתבכים באידיאולוגיות ואג'נדות פוליטיות ומשתדלים פשוט להביא את התמהיל הטוב ביותר שיש ביכולתם להשיג בתקציב נתון.

אחת מעבודות העבר שעלתה בפסטיבל השנה היתה *Dans Déserts d`amour* (במדבריות של אהבה) של הכוריאוגרף הצרפתי דומיניק בגואה (Dominique Bagouet) שפתחה את הפסטיבל ב־1984. ז'אן־פול מונטנרי, בעצם משמש בתפקידו שנים ארוכות מאז נפטר מאיידס בגואה, מיסדו של הפסטיבל, שהיה ראשון היוצרים בצרפת שזכה במרכז כוריאוגרפי לאומי משלו כבר ב־1980. מונטנרי עושה באופן עקבי ובדרכים רבות כל שניתן להאדיר את שמו של בגואה, להנציח אותו ואת עבודותיו. המאמץ נושא פירות מרשימים ביותר התופחים בשנים האחרונות. החומרים הארכיונים שנאספו וטופלו בקפידה הניבו לא מעט מחקרים, ספרים וסרטי מחול, אולי אף מעבר למשקלו היחסי של בגואה בחייו . למעשה, להקתו של בגואה צמחה בסוף שנות השבעים, התבססה בשנות השמונים ורכשה מוניטין בעיקר בצרפת, מוניטין שנסק לשיאו חודשים לפני מותו כשהתבקש להעלות עבודה שלו באופרה של פריז. לאחר מותו של בגואה ב־92 קבל מונטנרי לידיו את ניהול הפסטיבל. להקתו של בגואה הייתה נידונה לשיכחה מן הסתם ללא מפעלו של מונטנרי.

"Dans Déserts d'amour" היא עבודה שהטמפרטורה שלה היא כמו של חנקן נוזלי. השילוב של הניקיון התנועתי, הבהירות של הקומפוזיציה, המינימליזם ומרכיב החזרה, כמו משרטטים מפות התקדמות ניאומטריות של קווים ומעגלים. והמעקב אחר עושר הווריאציות בתוך אותה מגבלה, בתזמונים השונים של כניסות ויציאות מהבמה יוצרים מפגשים של שכבות. והשיחזור פועל כשומר סף. מה שבפנים נידון לחיי נצח.

בוריס שרמץ ודימיטרי צ'מבלס (Boris Charmatz & Dimitri Chamblas) העלו את *À bras-le-corps*. היצירה הזו, שעלתה לראשונה ב־1993 הפגישה אז שני רקדנים צעירים (בני 17 ו־19). עכשיו, שלושים שנה מאוחר יותר, מראה היצירה *À bras-le-corps* את כל מה שהם למדו להסתיר. את התשישות, את הזמן שנחוץ להם להתאוששות, את קוצר הנשימה, את הכניעה לגוף שנופל בכבדות. רק התשוקה נראית רעננה. והכל מתרחש כשהקהל יושב סביבם בטווח אפס שותף מוחלט לזעזועים, לחיכוך הבשר, לזיעה, לאופן שבו יד אוחזת יד אחרת, לאופן שבו יד אוחזת בירך, לאיך שני גופים נפרדים ומתאחדים שוב, עומדים זה על גבו של זה, נשזרים זה בזה עד שלעיתים זה נראה כמו דו־קרב. והם גם מרשים לעצמם להשתובב, לחטוף לצופה אחת תוך כדי תנועה תיק, להסיר לאיש אחר נעל הכל תוך כדי תנועה, נמלטים בקפיצה נחשונית. הצופה הוא הוא מושא הסטוקריות, כי הוא למעשה זה שמשלים את החלל המחולי, מחלץ את הדואט הרפלקסיבי מעיוורונו ומשקע את עצמו מחדש בתוכו: בדיוקנו של (עצמי כ)אחר. וזהו מופע מלא הומור הנשען בסופו של דבר על ההבחנה הרצינית מאוד בקיומו של חיץ בין פנים לבין חוץ. בין המשורבט למסוגנן, בין מה שמספר את עצמו, לבין מה שמספרים עליו.

Black Lights, יצירתה של **מתילד מונייה (Mathilde Monnier)** מבוססת על סדרה ששודרה ב־Arte בשנת 2021 בשם H24. מדובר בסרטים קצרים המבוססים על 24 טקסטים שנכתבו על ידי מחברים שונים על תוקפנות ואלימות שגרתית נגד נשים. אבל דווקא הספר שיצא לאור בעקבות הסדרה היה עבורה הטריגר. מונייה מצאה את הטקסטים שונים מאוד מהסדרה, נטולי דימויים וגולמיים והיא בחרה מתוכם שמונה שהייתה לה אליהם קרבה אינטואיטיבית. ומי שמשתתפות בעבודה הן שבע רקדניות ושחקניות בגילאים שונים בין 24 ל־54.

באמפי תחת כיפת השמיים ניצבים על הבמה חלקי מתכת שחורים שמעלים על הדעת אתר של שרידים אחרי התרסקות מטוס וביחד עם קירות האבן של האמפי נוצר מבנה ברוטליסטי. מה שיוצר עוצמה חזותית גם מבלי שנאמרה מילה אחת. את ההסברים קראתי יומיים אחרי שצפיתי בה. זה היה כמו לשמוע קודם שיר ולחוות אותו, ורק אחר כך לקרוא את המלים. וחלק גדול מהזמן הגופים נייחים, הן שוכבות ברגליים מפושקות, כורעות או עומדות בדבוקה, מגנות על הפנים על המפשעה, חותרות עם שתי ידיים, מערבלות את האוויר. מטיחות את הגוף שוב ושוב בריצפה. גופים בתנועה המעידים, שמכניסים את עצמם למשחק ומביאים את האמת שלהם. והשאלה החשובה היא האם החוויה האמנותית של הצפייה בעבודה היא אינטגרלית לסיפור? האם היא מעבירה בצורה האופטימלית והעליונה את הטראומה שהיא ה"נושא"? לרוב, האג'נדה רוכבת באופן פרזיטי על היצירה ומעלימה אותה. במקרה של "אורות שחורים" השילוב בין העבודה לעוצמה של המידע הנמסר מציל אותה מקריסה לכדי מצגת פדגוגית מפוארת. יש רצף אסתטי וחווייתי. היצירה עובדת. הקירות מדברים.

עבודתה החדשה של הכוריאוגרפית והפרפורמרית הקנדית **דנה מישל (Dana Michel)**, *Mike* היא מיקרו־יקום בו היא בוחנת את תרבות העבודה ואת הדרכים שבהן ניתן לטפח כבוד עצמי בתוך הסביבה המקצועית של האדם. בתוך חלל הסטודיו במשך שלוש שעות, היא מזמינה את הצופים להתחקות אחר הפעולות שלה בתוך מכלול חווייתי ואינטנסיבי. וסוג סביבת העבודה, אם נתמקד בחפצים הפזורים בחלל, הוא מכלול שרירותי כמעט שבו אתר בנייה חובר לנגרייה שחוברת למשרד מודרניסטי שחובר לחברת שליחויות שחוברת למחנה מאסר ועבודות כפייה, לצד מתלי מתכת וגלילות תריסים. במין תשתית חסרת תכלית, מה שמאפשר מערכת מורכבת של אמירות; אמירה שיכולה להכיל בתוכה סתירות פנימיות שמבליטות מספר רבדים שונים, שכולם אמת, או במילים אחרות: העבודה יכולה לומר במבט אחד 'גם וגם וגם וגם'. ומישל זולגת מאובייקט לאובייקט, מידי פעם יוצאת להפסקה, מתפשטת בשמש ומורחת קרם הגנה, לוקחת את הזמן. לעיתים היא חוזרת לקאנון ולמה שנדחק מעבר לו, שולחת חבילה ארוזה בניר חום עליה נכתב בטוש שחור: scotia mcleod. מנגנת במפוחית פה וגם נעלמת לדקות ארוכות לתוך תא שירותים. ולמרות הפירוק המכוון, מבחן הנאמנות שהיא מציבה לקהל שצריך להחליט אם הוא מאמין לה, כשחוזרים להביט בה כל פעם מחדש, הקסם לא פג. בחמש היא מסתכלת על השעון ומכריזה על סיום יום העבודה ויוצאת. דנה מישל יודעת לתקוע סיכה בבלון הרצינות הנפוחה של השיח. ואז עוד סיכה, עוד אפשרות. העבר, האמנות, התרבות, הדימויים, הם חומרים עבורה ללוש מהם משהו חדש. ובזה שווה לנעוץ שיניים. האותנטיות, הטוטאליות שלה, מציבות רף מאוד גבוה, וקשה שלא להאמין לכל זה.

שרון אייל (Sharon Eyal) ולהקתה L-E-V היו אחד ממסמרי התכנית במונפלייה, ויש לא מעט חובבי מחול שעוקבים אחרי עבודותיה בהתמדה. ביצירה *Into the Hairy*, שהוצגה בבכורה עולמית בפסטיבל, נקודת המוצא היא שאנחנו אבודים. הרקדנים המונעים על ידי בס מתעקש, לבושים בגדי גוף ארוכים עשויים תחרה שחורה שעיצבה מריה גרציה קיורי, המעצבת הראשית של בית האופנה דיור. עוטים על אצבעותיהם תכשיטים כסופים מופשטים. והכל קורה בסמיכות אך גם כמעט ללא מגע, גופם מגיח כל פעם מתוך האפלה וחוזר לתוך החושך. החושניות העמוקה כמו גם הניתוק האנדרוגיני הוא גם היפנוטי וגם ממגנט. לראשונה מאז שנוסדה הלהקה, אורי ליכטיק אינו שותף ליצירה. לפסקול אחראי האמן, המפיק והמלחין הוולשי Koreless. ותחושת הכוח המאופקת והדינמיקה המדוכאת שנוכחים בצורה מאיימת, הופכים את המופע למרגש ללא הרף, אך גם לאפל ומנוכר. כמו שאומר אדורנו: בימינו, חשכה היא ייצוג של אוטופיה.

ענת זכריה, זוכת פרס ראש הממשלה ליוצרים ע"ש לוי אשכול לשנת תשע"ד, משוררת, עורכת, מנחה סדנאות כתיבה, ומבקרת המחול של ידיעות אחרונות. ספרה הראשון יפה אחת קודם יצא בהוצאת הליקון ב־2008. ספרה השני בגלל טעות אנוש ראה אור במאי 2012 בסדרת כבר בהוצאת מוסד ביאליק. ספרה השלישי פלשתינה א"ו ראה אור ב־2016 בסדרת כבר בהוצאת מוסד ביאליק, ספרה הרביעי עד עצם היום שזכה בפרס אקו"ם, יצא לאור בהוצאת מקום לשירה בינואר 2020.